Leeftocht

P922542 • Afgiftekantoor: 2099 Antwerpen X • Maandelijks tijdschrift (verschijnt niet in juli en augustus)
Jaargang 38, nr. 6, februari 2023 • Afzender: Katholiek Onderwijs Vlaanderen, Guimardstraat 1, 1040 Brussel

MMXXIII

In vertrouwen groeien is:

GEVOEL EN VERSTAND LATEN SPREKEN

Een vliegtuig kan niet vliegen met een vleugel.

Bij het landen verliest het snel hoogte
als de piloot het subtiele evenwicht van de twee vleugels
dat het doet zweven op de lucht doorbreekt.

Dat beeld vinden we in het kunstwerk op de pagina hiernaast.
Datzelfde evenwicht hebben we als mens nodig tussen hoofd en hart.
Gevoel en verstand zijn beiden nodig om als mens te functioneren,
teveel van het een of het ander is niet goed.

In de renaissance geloofde men dat de mens een subtiel evenwicht was van gemoedstoestanden die als ze verstoord zijn tot problemen leiden.

Dit nummer gedenkt ook de opdracht van Jezus in de tempel, beter gekend als Lichtmis. Van oudsher geassocieerd met pannenkoeken, heeft het verhaal uit Lucas een diepere betekenis.

Eens te meer wordt Maria geconfronteerd met tekenen die met haar Zoon te maken hebben die ze niet zomaar verstaat. Ze heeft echter vertrouwen dat het allemaal goedkomt.

Ze laat haar gevoel en haar verstand spreken.

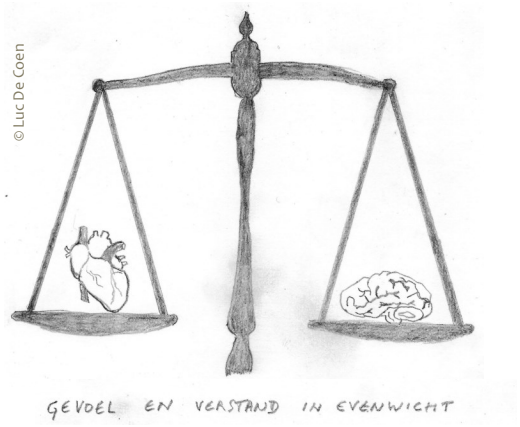

Bij de cover: Denk met je hart en voel met je hoofd.

Uren had ze
zitten knippen en kleuren,
een eindeloze stroom vlaggetjes
in alle kleuren van de regenboog
– en dat zijn er meer dan zeven –

Er was immers een wedstrijd
en bij een wedstrijd horen supporters
en bij supporters horen vlaggen,
dat was duidelijk.

Voor wie ze dan wel zou supporteren?
En hoe ze al die vlaggetjes vast zou houden,
of zou ze afwisselen?
Ze keek me bevreemd aan,
want dat waren nu werkelijk
de domste vragen
die ik had kunnen stellen.

Voor iedereen natuurlijk.
Net als de vlaggetjes
– die waren ook voor iedereen.
Misschien was iemand wel
z'n vlaggetje vergeten,
of was er een groot mens
die geen tijd had gehad
om er eentje te maken,
dan was dat vast opgelost.

Ze ging verder met kleuren,
nog eentje, voor de zekerheid:
praktisch denken
heeft haar hart al onder de knie.

Ruth

Groeien als katholieke dialoogschool betekent de weg van een pedagogie van de hoop bewandelen.
Een andere naam daarvoor is een pedagogie van vertrouwen. Opvoeden is cultiveren van vertrouwen. Wegwijzers op die weg zijn: duurzaamheid, gastvrijheid, generositeit, kwetsbaarheid en belofte, rechtvaardigheid, uniciteit in verbondenheid, verbeelding en de eigen inspiratie van je school.

Het zijn tegelijk de toetsstenen van kwaliteitsvol onderwijs. Jezus en Maria mogen je inspiratiebron zijn; zij leefden ze voor.
Vreugde en verbondenheid stralen ze uit. In deze jaargang volgen we de lichtpuntjes naar voluit leven en stralen we vertrouwen uit.

de éénvleugelige, kunstwerk van Nis Schmidt op het binnenplein van de Abdij van Averbode

Geloof en rede zijn de twee vleugels waarmee de mens zich optilt om de waarheid te zoeken.

Johannes-Paulus II

Misschien kan hij niet meer vliegen,
net omdat men de ene vleugel – het geloof –
heeft afgebroken.
Met de andere vleugel – de rede –
kan hij weliswaar veel bereiken,
maar daarmee alleen opstijgen
tot de dragende inzichten van het menszijn
lukt hem niet.

kardinaal Ratzinger (Benedictus XVI)

Het beeld is geen engel en het is ook geen persoon. Het is een boodschap. Om te vliegen heb je twee vleugels nodig. Wie vliegt met één vleugel tolt hoogstens om zijn as en geraakt niet los van zichzelf. Veel mensen zijn vandaag hun geloof kwijt. Ze doen enkel beroep op de rede. Ze worden blind voor de diepere waarden van het leven. Het beeld doet ons beseffen hoe moeilijk het is om vandaag te geloven.

Mark Fierens, abt van Averbode

denken met het hart

beminnen met het hoofd

Die slogan stond van 15 maart tot 31 mei 2013, kort na het aantreden van paus Franciscus dus, te lezen op de Actueelkrant van Uitgeverij Muurkranten. *Denken met het hart* en *beminnen met het hoofd*, daartoe riep de nieuwe paus op. Vandaag, 10 jaar later, heeft paus Franciscus wellicht een rimpeltje meer en is hij niet meer zo nieuw als paus. Maar zijn tegendraadse oproep heeft allerminst aan actualiteit ingeboet.
Het bijschrift van Mark Van de Voorde, dat bij die actueelkrant verscheen, blijft evenzeer eigentijds.

De wereld stond versteld
van de nieuwe paus.
Zijn eenvoud verraste ons,
maar ook dat wat hij zei
raakte ons emotioneel.

Denken doen we
met ons hoofd, voelen
doen we met ons hart.
Dat denken we althans.

Maar denken en voelen
zijn twee gelijktijdige
bewegingen van onze geest.

Het is een illusie
te veronderstellen
dat we alleen rationeel
zouden denken.
Ook ons denken wordt
gestuurd door emoties.

Dat ons gevoelsleven
'onverstandig' zou zijn,
is evenzeer een vergissing.
Wie echt nadenkt,
laat zich ook grijpen
door de echte emoties.

Daarom is liefhebben
het 'verstandigste'
waartoe de mens
in staat is.

In de Bijbel staat
trouwens dat we
God moeten liefhebben
met heel ons hart
en heel ons verstand.

Ook in onze liefde
voor onze medemensen
moeten we rede en gevoel
bij elkaar houden.

Dat is de ware kracht
van onze nieuwe paus:
denken met het hart,
voelen met het hoofd.

Barmhartigheid heet dat.

Mark Van de Voorde

Abonneren op muurkranten doe je bij Uitgeverij Muurkranten op www.muurkranten.be

Een nachtlampje, zoals het beertje op de cover, geeft kinderen een gevoel van veiligheid. Veiligheid is een wezenlijke voorwaarde voor vertrouwen. Dat gevoel van veiligheid creëer je niet met je verstand. Je gevoel gaat je verstand vooraf.
Je bewustzijn en in het bijzonder je denken zijn maar het topje van een ijsberg. Het meeste gebeurt onder water.
Je *nervus vagus*, de zogenaamde zwervende zenuw die door je hele lichaam loopt, heeft al lang voor je een gedachte hebt, besloten of je omgeving en je medemensen veilig zijn. Ontwikkel dus je nervus vagus. Je verstand kan je daarbij helpen. Lees daarover meer in het spraakmakende boek *Activeer je nervus vagus* van Luc Swinnen (Lannoo, 2021).

Dat je gevoel meestal eerst aan zet is, wil niet zeggen dat je de impact van je verstand mag onderschatten. Met je verstand geef je immers *betekenis* aan al wat op je weg komt en ook aan al wat binnen in je gebeurt. Je beleving geeft niet de werkelijkheid weer zoals ze op zich is, want alles is *interpretatie*.

Koester en ontwikkel ze dus beide, zowel je gevoel als je verstand. En stuur ze zo nodig bij, want ook dat kun je. Als alles interpretatie is, dan kun je immers ook *her*interpreteren. Zowel je gevoel als je verstand zullen er wel bij varen.

Proviand voor onderweg, een verademing voor onderwijsmensen
Maandelijkse inspiratiebron: pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/leeftocht
Impressies zijn welkom op leeftocht@katholiekonderwijs.vlaanderen

Er is getracht alle rechthebbenden op copyright te bereiken;
wie toch een overname zonder voorkennis vaststelt,
wordt verzocht contact op te nemen.

Leeftocht

KATHOLIEK ONDERWIJS .VLAANDEREN

Jaargang 38
nummer 6

februari 2023

v.u. Lieven Boeve

Vader van alle mensen,
op het feest van Lichtmis gedenken we
hoe Maria en Jozef de kleine Jezus
naar de tempel brachten,
zoals het was voorgeschreven door de wet.
In hun voetspoor vieren we het feest
van alle kinderen die het doopsel ontvingen.

Wij bidden U, Vader,
zie met liefde neer op onze kinderen
die we aan U toevertrouwen.
Bescherm hen en leid hen
en laat hen opgroeien tot gelukkige mensen.
Schenk uw Geest aan hun ouders
Opdat zij levende getuigen van uw liefde zijn.
Inspireer hen in hun zoekende geloof.
Maak dat zij voor hun kinderen uitgroeien
tot wegwijzers naar Jezus,
die de Weg, de Waarheid en het Leven is.
Amen.

Enkele citaten
die tot de verbeelding spreken, prikkelen tot reflectie over het samenspel tussen gevoel en verstand, uitnodigen tot onderlinge uitwisseling.

- Een druppel liefde is meer dan een oceaan verstand.
  Blaise Pascal
- Als je spreekt vanuit je verstand, luisteren mensen met hun verstand. Als je spreekt vanuit je hart, luisteren mensen met hun hart.
  Marianne Williamson
- Het hart heeft zijn redenen die de rede niet kent.
  Blaise Pascal
- We zien de wereld niet zoals ze is. We zien de wereld zoals we denken dat ze is.
  Socrates

Lees meer citaten op de website.

Leeftocht

KATHOLIEK ONDERWIJS .VLAANDEREN

Jaargang 38
nummer 6

februari 2023

Opdracht in de tempel

De opdracht van de Heer in de tempel, in de volksmond Maria Lichtmis genoemd, vieren we op 2 februari. Het is een meervoudig feest:

- een Mariafeest: 40 dagen na haar bevalling moest Maria volgens joods gebruik een zuiveringsritueel ondergaan;
- een lichtfeest: de donkerste tijd van het jaar is stilaan achter de rug. Daarom is het ook een traditie om op dit feest kaarsen te wijden en kaarsprocessies te houden;
- een kinderfeest: zoals Jezus werd opgedragen in de tempel, zo is het de gewoonte om op 2 februari of de eerstkomende zondag alle pasgedoopte kinderen met hun ouders in de liturgie te verwelkomen.

In de liturgie wordt dan een merkwaardig verhaal uit het kindheidsevangelie van Lucas gelezen (Lc. 2,22-39).
Naar joodse traditie brachten Maria en Jozef hun eerstgeboren zoon naar de tempel om hem aan de Heer aan te bieden. Tot dusver is er niets merkwaardigs aan de hand. Het is een gewoon joods koppeltje dat doet wat volgens de wet gebruikelijk is. Voor hen was het ongetwijfeld een bijzonder gebeuren, maar toch ook geen hoofdpaginanieuws. In de tempel overkomt hen echter iets uitermate merkwaardigs. Aan Simeon, een rechtvaardige, vrome en oude man in Jeruzalem, was door de heilige Geest geopenbaard dat hij niet zou sterven voordat hij de Messias van de Heer zou hebben gezien. Toen hij het kind in de tempel zag, nam hij het in zijn armen en loofde het spontaan als *de redding en het licht van de wereld*.

“Zijn vader en moeder waren verbaasd over wat er over Hem werd gezegd.” (Lc. 2, 33)

Net zoals bij de boodschap van de engel aan Maria, bij het bezoek van de herders, bij de aanbidding van de drie wijzen, stoten we hier op verbazing en vragen. Wat betekent dit? Hoe kan dit?
De reacties van Maria en Jozef: elkaar aankijken, niet verstaan, de woorden meedragen, ze overwegen bij zichzelf, ze in het hart bewaren …

Met hun verstand konden ze er niet bij.
Het ging hun verstand helemaal te boven.

Maar vol vertrouwen gaven ze er zich toch aan over.

Een tweede vleugel voor de éénvleugelige
De kunstenaar lijkt een onvoltooid werk te hebben afgeleverd. Je wordt geraakt door het gemis. Je verlangt om het te vervolledigen. Je wil het *heel* zien.

Hoofd, hart, handen en ziel
Het opvoedingsproject van je school beoogt de harmonieuze vorming van de *hele* mens. Die heelheid omschrijft men wel eens met deze vier woorden: de ontwikkeling van *hoofd, hart, handen en ziel*.

Rede en geloof
De kunstenaar en de commentatoren wijzen op het overwicht van de rede (het hoofd) in onze actuele wereld en willen het beeld heel maken met de vleugel van het geloof (de ziel). Eeuwenlang, sedert de Verlichting, wordt er al gedebatteerd over de noodzakelijke relatie tussen wetenschap en geloof. Tot vandaag blijft het ook in de onderwijscontext een relevant onderwerp.

Verstand en gevoel
Er is nog een andere invulling voor de ontbrekende vleugel denkbaar. De onevenredige klemtoon op het hoofd als zetel van het verstand heeft om in evenwicht te komen ook nood aan een hart als symbolische bakermat van het gevoel.
Het mentaal welzijn wordt op de proef gesteld, zeker ook bij jonge mensen. De statistieken en de wachtlijsten bij therapeuten liegen er niet om en we merken dat ook op school.
Het zit niet helemaal snor met het tweerichtingsverkeer op de ca. 30 cm. tussen het hoofd en het hart. Als school los je dat niet zomaar op, maar je kunt er wel op inzetten, bijvoorbeeld in een attente leerlingenbegeleiding doorheen het jaar en in een diepgaand traject op bezinningsdagen, maar bovenal door dag na dag *er te zijn* voor je leerlingen.

En de handen?
Handen zijn een metafoor voor het handelen.
De beschouwingen hierboven helpen je erover nadenken en invoelen hoe hoofd, hart en ziel verstrengeld zijn en elkaar nodig hebben om als een hele mens in het leven te staan.
Je vraagt je natuurlijk af waar dan de handen in het vizier komen?
Die vraag kaatst als een boemerang naar je terug: hoe uit het harmonieuze samenspel tussen hoofd, hart en ziel zich in je gedrag en in je zijn? Hoe leef je het voor?

Alleen op het verstand vertrouwen
is niet zo verstandig.
Met één vleugel
gaat geen vlieger op.
En gevoel
dat het verstand
buitenspel zet,
zal evenmin
hoge toppen scheren.
Twee vleugels zijn nodig
om op te stijgen:
verstand dat het gevoel laat meespreken
en gevoel dat het verstand inspraak geeft.
Wanneer je gevoel en je verstand
van harte samenwerken,
wanneer je hoofd en je hart
intens in dialoog zijn,
betreed je de ruimte
van gevoelige gedachten,
kunnen wijze woorden opborrelen,
bewegen je lippen
in bedachtzaam spreken.
Je woorden worden dan gedragen;
ze wortelen in een diepere laag
van gevoelig geworden verstand
en verstandig geworden gevoel.
Het opent misschien een kier
van de deur naar je ziel:
de intuïtie, het besef
dat wat er heel diep in je verborgen ligt
je tegelijk helemaal overstijgt.
De vleugel van het verstand of de rede
en de vleugel van het gevoel of het hart
zijn je instrumenten,
maar het is je geloof
dat je doet vliegen.
Met twee goed ontwikkelde vleugels
mag je vertrouwen op een sierlijke vlucht.
En dat straal je uit
in je gedrag,
in heel je zijn.
God, wat is het fijn
om in die zevende hemel te zijn.